

ВІДГУК

офіційного опонента, кандидат юридичних наук Переверзєва Дмитра Миколайовича, на дисертацію Бирука Володимира Миколайовича на тему: «Адміністративно-правові інструменти підготовки та підвищення кваліфікації кадрів у сфері фізичної культури і спорту», подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Актуальність проблематики зумовлена тим, що в умовах трансформації українського суспільства та зростання ролі людського капіталу питання розвитку фізичної культури і спорту виходять на якісно новий рівень. Ця сфера набуває стратегічного значення як інструмент зміцнення здоров'я нації, підвищення якості життя та соціальної стійкості суспільства, що, своєю чергою, актуалізує вимоги до її кадрового забезпечення.

Водночас підготовка фахівців у сфері фізичної культури і спорту є складною системою, що поєднує освітні, професійні та управлінські компоненти і потребує чіткої організації на рівні держави. Недостатня узгодженість механізмів регулювання, необхідність адаптації до європейських стандартів та впровадження сучасних підходів до професійного розвитку обумовлюють підвищену увагу до адміністративно-правових інструментів у цій сфері. Саме їх удосконалення виступає ключовою передумовою забезпечення якості підготовки кадрів і ефективного функціонування галузі загалом. Отже об'єктивна необхідність вдосконалення правового регулювання підготовки та підвищення кваліфікації кадрів у сфері фізичної культури і спорту визначають актуальність теми дисертаційного дослідження Бирука Володимира Миколайовича на тему: «Адміністративно-правові інструменти підготовки та підвищення кваліфікації кадрів у сфері фізичної культури і спорту».

Роботу виконано у відповідності до Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року, затверджених Указом Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019; Концепції розвитку закладів

спеціалізованої освіти спортивного профілю із специфічними умовами навчання (фахові коледжі, спортивні ліцеї), затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 2 грудня 2021 року № 1335/4789; Стратегії розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 року, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 4 листопада 2020 року № 1089. Дисертаційне дослідження також виконувалось відповідно до Плану науково-дослідницької роботи Науково-дослідного інституту публічного права на тему «Правове забезпечення прав, свобод та законних інтересів суб'єктів публічно-правових відносин» (номер державної реєстрації 0120U105390).

Мета дисертаційного дослідження полягала у тому, щоб спираючись на аналіз наукових поглядів вчених, норм чинного законодавства та правозастосовної практики, встановити сутність та виокремити особливості адміністративно-правових інструментів підготовки та підвищення кваліфікації кадрів у сфері фізичної культури і спорту, на основі чого розроблено пропозиції та рекомендації, спрямовані на вдосконалення адміністративного законодавства, норми якого регулюють відповідні суспільні відносини (с.14–15).

Узагальнений в роботі теоретичний та нормативний матеріал дозволив вирішити такі завдання: визначити поняття та розкрити зміст адміністративно-правового забезпечення кадрового потенціалу у сфері фізичної культури і спорту; здійснити класифікацію адміністративно-правових інструментів у системі професійного розвитку спортивних кадрів; узагальнити зарубіжний досвід адміністративно-правового регулювання підготовки кадрів у спорті та опрацювати можливості його імплементації в Україні; розкрити повноваження центральних органів виконавчої влади у сфері підготовки та атестації спортивних кадрів; розкрити адміністративно-правовий статус закладів вищої освіти та спеціалізованих центрів підвищення кваліфікації; з'ясувати роль громадських об'єднань фізкультурно-спортивної спрямованості як суб'єктів адміністрування

професійного навчання; сформулювати шляхи оптимізації процедур ліцензування та акредитації освітніх програм для спортивних фахівців; опрацювати напрями розвитку інструментів цифрового адміністрування у процесі підготовки та підвищення кваліфікації кадрів у сфері фізичної культури і спорту; запропонувати шляхи вдосконалення адміністративного законодавства щодо стимулювання безперервного професійного розвитку (Lifelong Learning) у спорті (с.15).

Предмет дослідження (суспільні відносини, які виникають у процесі реалізації інструментів підготовки та підвищення кваліфікації кадрів у сфері фізичної культури і спорту) аналізується з використанням виваженого методологічного апарату, який включає як загальнонаукові, так і конкретні наукові методи пізнання, зокрема: діалектичний, логіко-семантичний, порівняльно-правовий, соціологічний, системно-структурний, метод моделювання та інші методи пізнання (с.16). Загалом, методи дослідження є цілком сучасними й обґрунтованими, що стало запорукою успішного вирішення поставлених дисертанткою завдань.

Високий рівень достовірності та наукової обґрунтованості отриманих результатів зумовлений опрацюванням широкого кола наукових джерел. Нормативно-правовим підґрунтям дослідження є Конституція України, а також низка законодавчих та підзаконних нормативно-правових актів, норми яких визначають засади формування та реалізації адміністративно-правових інструментів підготовки та підвищення кваліфікації кадрів у сфері фізичної культури і спорту. Науково-теоретичне підґрунтя становлять праці фахівців із галузей конституційного, адміністративного, фінансового права, тощо. Окрім того, було використано напрацювання вчених з інших дисциплін, зокрема: теорії держави і права, теорії управління, соціології, філософії, психології, тощо. Інформаційну й емпіричну основу дослідження складають правозастосовна практика, науково-періодичні та статичні матеріали, наукова публіцистика, тощо..

Варто також звернути увагу на наукову новизну дисертаційного

дослідження, яка полягає в тому, що дисертаційне дослідження є дійсно першою спробою комплексно, на монографічному рівні, з'ясувати сутність та розкрити особливості адміністративно-правових інструментів підготовки та підвищення кваліфікації кадрів у сфері фізичної культури і спорту, на основі чого надати науково обґрунтовані пропозиції та рекомендації щодо вдосконалення відповідного адміністративного законодавства (с.17).

В роботі:

- вперше обґрунтовано, що кадровий потенціал сфери фізичної культури і спорту залежить від багатьох взаємопов'язаних чинників, серед яких ключовими є наявність реального людського ресурсу на території України, представники якого потенційно можуть здобути відповідну освіту, освітньо-кваліфікаційний рівень і набути статусу професійних фахівців; здатність наявного кадрового складу до безперервного фахового розвитку, що передбачає оволодіння новітніми професійними компетентностями, інноваційними технологіями та сучасними методиками у фізкультурно-спортивній сфері; а також фактична спроможність держави й відповідних інституцій забезпечити ефективну реалізацію цього потенціалу через створення належних умов зайнятості, гідної та конкурентної оплати праці, а також гарантій соціального захисту для фахівців, які здійснюють спортивну, фізкультурно-оздоровчу та реабілітаційну діяльність (с.18);

- удосконалено наукову думку про те, що наразі в Україні створено уніфіковану систему ліцензування та акредитації освітніх програм, які фактично не відрізняються для спортивних фахівців, однак при цьому наголошено на особливостях, які обумовлені акцентами такого оцінювання: по-перше, це стосується матеріально-технічного забезпечення, оскільки реалізація таких програм неможлива без належної спортивної інфраструктури, включаючи спеціалізовані зали, майданчики та обладнання; по-друге, значна частка уваги в процесі акредитації приділяється практичній підготовці, яка має не формальний, а прикладний характер і безпосередньо пов'язана з майбутньою професійною діяльністю здобувачів освіти; по-третє,

більш специфічними є вимоги до кадрового забезпечення, адже підготовка спортивних фахівців передбачає поєднання науково-педагогічної та практичної складових, що обумовлює необхідність залучення викладачів із відповідним професійним досвідом у сфері спорту; по-четверте, орієнтація освітніх програм на формування не лише теоретичних знань, а й практичних умінь, фізичних якостей і професійних компетентностей, що мають прикладне значення; по-п'яте, додатково увага присвячується питанням безпеки освітнього процесу, зокрема дотримання норм охорони праці, фізичного здоров'я та готовності майбутніх фахівців працювати з різними категоріями населення (с.19);

- дістало подальшого розвитку обґрунтування наукової думки про те, що українському законодавцю слід розглянути можливість створення Центру тренерської майстерності, подібного до того, який функціонує в США, адже вітчизняна модель підготовки тренерських кадрів характеризується фрагментарністю: функції розподілені між закладами вищої освіти, спортивними федераціями та окремими державними органами, що призводить до відсутності єдиних стандартів і узгодженої політики (с.20);

- зроблено висновок, що кадри сфери фізичної культури та спорту – це сукупність спеціально підготовлених фізичних осіб (професіоналів), які відповідно до вимог чинного законодавства набули необхідної теоретико-практичної підготовки і кваліфікації та на професійній основі реалізують спортивну, фізкультурно-оздоровчу діяльність та/або діяльність із фізкультурно-спортивної реабілітації. Ознака «професійності» розкривається у тому, що відповідний тип діяльності в сфері фізичної культури та спорту є основним для зазначених фізичних осіб та входить в систему їх трудових обов'язків, як працівників підприємств, установ, організацій різних форм власності (с.68–69);

- зроблено висновок, що досвід ряду країн щодо адміністративно-правового регулювання підготовки кадрів у сфері спорту сформувався під впливом різних моделей публічного управління, де ключову роль відіграють

як державні органи, так і недержавні інституції. Серед відповідного досвіду, який цікавий для України, виділено наступний: по-перше, чітке нормативно-правове визначення статусу фахівців у сфері спорту, адже у більшості розвинених систем тренер розглядається як окрема професія з визначеними кваліфікаційними вимогами, стандартами освіти та процедурою допуску до діяльності (зокрема США та Німеччина); по-друге, значну цінність становить поєднання державного регулювання з автономією спортивних організацій (досвід США). Ефективні моделі не передбачають повної централізації, натомість держава встановлює загальні правила і стандарти, а практична реалізація (сертифікація, підготовка, оцінювання) делегується професійним об'єднанням; по-третє, інтеграція підготовки спортивних кадрів у систему вищої освіти із суттєвим посиленням практичної складової; по-четверте, особливо цінним є запровадження безперервного професійного розвитку, зокрема моделі Lifelong Learning; по-п'яте, ефективні системи передбачають багаторівневу сертифікацію та ліцензування. Такий механізм забезпечує поступове професійне зростання та чітку диференціацію рівнів компетентності. Його імплементація в Україні сприятиме прозорості ринку праці у сфері спорту та підвищенню конкурентоспроможності фахівців; по-шосте, важливим є використання інструментів стандартизації та забезпечення якості, включаючи єдині освітні стандарти, критерії оцінювання та механізми контролю (с.74–75);

- узагальнено, що основу інституційної системи адміністративно-правового забезпечення підготовки та атестації спортивних кадрів складають: Кабінет Міністрів України, Міністерство молоді та спорту України, Міністерство освіти і науки України. Зазначені суб'єкти взаємопов'язані між собою, як елементи виконавчої гілки влади. Так, КМУ визначає засади проведення державної політики у сфері фізичної культури та спорту, затверджує низку підзаконних документів, що регулюють порядок атестації і підготовки спортивних кадрів, а також координує та спрямовує діяльність інших центральних органів виконавчої влади. Мінмолодьспорту є

цільовим органом, який регулює та управляє фізкультурно-спортивним сектором всієї держави і відповідає за його кадрове забезпечення. В рамках наданих йому повноважень Міністерство організовує та безпосередньо проводить атестування та підготовку спортивних кадрів. В свою чергу МОН – це центральний орган виконавчої влади, який відповідає за якість, послідовність, стандартизованість спеціалізованої освіти у досліджуваній галузі (с.122);

- констатовано, що громадські об'єднання фізкультурно-спортивної спрямованості – це активі та важливі учасники процесу організації та проведення професійного навчання спортивних кадрів. В своїй роботі об'єднання забезпечують кваліфікаційний розвиток фахівців та систематичну актуалізацію їх знань за галузевим принципом, що підтримується реальним набором прав та обов'язків, а також спеціальними гарантіями функціонування. Так, національні спортивні федерації приймають безпосередню участь у забезпеченні підвищення кваліфікації тренерського складу, а Національний олімпійський комітет України через Олімпійську Академію України проводить наукову та навчальну діяльність в своїх цілях. Активне залучення громадських організацій до процесів професійного навчання сприяє, передусім, удосконаленню практичних навиків фахівців сфери фізичної культури та спорту, а також опануванню ними новими, актуальними вміннями, що відповідають сучасним реаліям та кадровим потребам (с.125);

- встановлено, що ліцензування освітніх програм для спортивних фахівців - це нормативно врегульована процедура оцінювання та офіційного визнання спроможності закладу освіти реалізовувати освітню програму, в тому числі й у сфері фізичної культури і спорту, яка передбачає перевірку відповідності цієї програми вимогам державних стандартів вищої (або фахової передвищої) освіти, кадрового, матеріально-технічного, інформаційного та методичного забезпечення, з метою надання права на підготовку кваліфікованих спортивних фахівців (с.167);

- запропоновано розробити та запровадити єдину цифрову платформу, зокрема реєстру спортивних кадрів, що передбачає не дублювання вже існуючих реєстрів, а їх інтеграцію, уніфікацію та розширення функціональності в межах єдиного інформаційного середовища. Це дозволить забезпечити узгодженість даних, уникнути їх фрагментації та дублювання, а також створити основу для комплексної аналітики і прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Крім того, єдина платформа надає можливість поєднати реєстри з системами навчання, сертифікації та оцінювання, що перетворює їх із пасивних баз даних на активний інструмент управління професійним розвитком кадрів (с.170);

- обґрунтовано, що з метою вдосконалення адміністративного законодавства щодо стимулювання безперервного професійного розвитку (Lifelong Learning) у спорті вбачається необхідним: 1) належне нормативне закріплення принципу безперервного професійного розвитку (Lifelong Learning) у спорті; 2) запровадження обов'язкової моделі циклу безперервного розвитку (CPD); 3) гармонізація з європейськими стандартами підготовки спортивних фахівців; 4) створення цифрової системи обліку професійного розвитку; 5) економічне стимулювання професійного розвитку спортивних фахівців; 6) цифровізація та розширення доступності навчання (с.180);

В дисертації сформульовано й інші цікаві та корисні положення і висновки.

Однак, як і при дослідженні будь-якої іншої складної та нової теоретичної проблеми, в зазначеному дисертаційному дослідженні міститься чимало спірних, неузгоджених і не зовсім обґрунтованих положень, які можуть стати підґрунтям подальшої наукової дискусії та напрямами подальшої розробки даної проблеми. До них варто віднести:

1. Спірним є запропоноване здобувачем визначення поняття «кадри сфери фізичної культури та спорту», зокрема, воно має дещо описовий характер і не повною мірою розмежовує цю категорію з суміжними

поняттями (наприклад, «фахівці у сфері спорту», «працівники фізичної культури»). Крім того, доцільним видається конкретизувати коло суб'єктів, зокрема врахувати не лише осіб, які здійснюють діяльність на професійній основі, але й інших учасників, залучених до функціонування сфери (наприклад, управлінський або допоміжний персонал), що дозволило б забезпечити більшу повноту й універсальність визначення.

2. Цікавою є пропозиція дисертанта створити Центр тренерської майстерності, подібного до того, який функціонує в США, адже, як зазначає сам здобувач, «вітчизняна модель підготовки тренерських кадрів характеризується фрагментарністю: функції розподілені між закладами вищої освіти, спортивними федераціями та окремими державними органами, що призводить до відсутності єдиних стандартів і узгодженої політики» (с.20), проте така пропозиція мала б значно більше практичне значення, якби здобувач визначив правовий статус такого центру, його місце в системі суб'єктів публічного управління, джерела фінансування, обсяг і межі повноважень, а також порядок взаємодії з існуючими інституціями. Крім того, доцільним було б окреслити можливі ризики впровадження такого органу та шляхи їх мінімізації, що підвищило б прикладну цінність запропонованої ідеї.

3. Вбачається, що в роботі слід було передбачити окремий підрозділ, присвячений адміністративним процедурам і адміністративним актам як ключовим формам реалізації адміністративно-правових інструментів, а також акцентувати увагу на механізмах контролю, нагляду та юридичної відповідальності у сфері підготовки кадрів, які є невід'ємною складовою адміністративно-правового регулювання. Крім того, окремо слід було проаналізувати міжнародно-правові стандарти і євроінтеграційний вплив (зокрема стандартів ЄС і міжнародних спортивних організацій), що є важливим у контексті адаптації національної системи.

4. У межах розділу 2 «Система та правовий статус суб'єктів адміністративного управління процесами кадрового забезпечення» здобувачу

слід було більш повно розкрити саме системний характер досліджуваної проблематики, зокрема узагальнити склад суб'єктів, визначити їх ієрархію, функціональні зв'язки та механізми взаємодії між ними. Натомість структура розділу зосереджена переважно на характеристиці окремих груп суб'єктів без належної систематизації. Крім того, доцільним було б розширити коло досліджуваних суб'єктів, включивши органи місцевого самоврядування та інші інституції, а також чіткіше узгодити підходи до аналізу їх повноважень і адміністративно-правового статусу.

5. Позитивно слід оцінити намагання здобувача сформулювати шляхи оптимізації процедур ліцензування та акредитації освітніх програм для спортивних фахівців, опрацювати напрями розвитку інструментів цифрового адміністрування у процесі підготовки та підвищення кваліфікації кадрів у сфері фізичної культури і спорту, запропонувати шляхи вдосконалення адміністративного законодавства щодо стимулювання безперервного професійного розвитку (Lifelong Learning) у спорті (Розділ 3). Проте, нажаль, в роботі автор обмежився лише окресленням напрямів вирішення окремих проблем без конкретних пропозицій щодо внесення змін до законодавства.

Разом із тим, зазначені зауваження носять дискусійний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку виконаної Бируком Володимиром Миколайовичем дисертаційної роботи та не знижують її достатній науково-теоретичний рівень й практичну значущість.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в тому, що вони можуть бути використані у: науково-дослідній сфері – як теоретичне підґрунтя для проведення подальших досліджень, присвячених проблемі реалізації адміністративно-правових інструментів підготовки та підвищення кваліфікації кадрів у сфері фізичної культури і спорту; правотворчій діяльності – з метою розробки нових та вдосконалення діючих законодавчих та підзаконних нормативно-правових актів, норми яких спрямовані на регулювання адміністративно-правових інструментів

підготовки та підвищення кваліфікації кадрів у сфері фізичної культури і спорту; правозастосовній діяльності – з метою підвищення ефективності діяльності суб'єктів, що використовують адміністративно-правові інструменти підготовки та підвищення кваліфікації кадрів у сфері фізичної культури і спорту; освітньому процесі – в процесі підготовки науково-методичних, лекційних матеріалів, а також підручників та навчальних матеріалів з дисциплін: «Адміністративне право», «Публічне право» тощо.

Автореферат дисертації відповідає її змісту та повністю відображає основні положення та результати дослідження. Дисертацію й автореферат оформлено відповідно до встановлених МОН України вимог.

Наведене дозволяє зробити висновок, що дисертаційне дослідження на тему: «Адміністративно-правові інструменти підготовки та підвищення кваліфікації кадрів у сфері фізичної культури і спорту» виконане на належному науково-теоретичному рівні, є завершеною працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що вирішують конкретне наукове завдання, яке має суттєве значення для науки адміністративного права, тобто за своєю актуальністю, новизною постановки та вирішенням досліджених проблем, теоретичним рівнем і практичною корисністю, достовірністю й обґрунтованістю одержаних результатів повністю відповідає вимогам Порядку присудження наукових ступенів, а її автор – Бирук Володимир Миколайович – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

ОФІЦІЙНИЙ ОПОНЕНТ

старший викладач кафедри
загальноправових дисциплін та державного управління
Центральноукраїнського державного університету
імені Володимира Винниченка,
кандидат юридичних наук

Дмитро ПЕРЕВЕРЗЄВ

Засвідчує підпис
Заступник начальника відділу кадрів
15.09.2019
І.І. Шибенко